

*De transformatie
ben ik zelf!*



Colofon

De transformatie ben ik zelf!

Maatschappelijke organisaties in beweging

ISBN/EAN boek: 978-94-92383-05-1

ISBN/EAN eBook: 978-94-92383-06-8

NUR-code: 801

Copyright tekst en illustraties ©2015 Birgitta de Leeuw

Eerste druk

Ontwerp en opmaak: Daisy Goddijn, Expertboek

Illustraties: Birgitta de Leeuw

Eindredactie: Nienke van Oeveren, Boekredactie

De teksten in dit boek zijn bedoeld als advies van de schrijver. Adviezen zijn altijd vrijblijvend en worden op eigen risico toegepast. De auteur neemt dan ook geen aansprakelijkheid voor schade, hetzij direct of indirect, van welke aard dan ook, voortvloeiend uit of verband houdend met het gebruik van de informatie uit dit boek.

Het copyright van de teksten van dit boek en de illustraties ligt bij de auteur. De wet regelt wat dat voor het gebruik ervan betekent. Je mag in ieder geval niets verveelvoudigen in enige vorm of op welke wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de auteur. Uit dit boek citeren is prima. Graag zelfs. Vanzelfsprekend onder duidelijke vermelding van de titel en de auteur.

Websites auteur: www.deslijpsteen.nl

Website uitgever: www.expertboek.nl

De transformatie ben ik zelf! is ook beschikbaar als e-book.

Je kunt het bestellen via www.nieuwetijdsprofessionals.nl

Inhoudsopgave

Gefeliciteerd met jouw rol in de verandering	9
--	---

1. Een ontdekkingsreis in de nieuwe tijd	15
2. Jij bent de sleutel tot verandering	49
3. Anders DOEN in het primair proces	63
4. Anders aansturen	95
5. Wat dat van je vraagt	127
6. Dromen over de toekomst	143

Waarom ik dit boek geschreven heb	163
En dan tenslotte dit nog	167
Met dank aan...	169
Verantwoording en inspiratie	171
Over de schrijfster	175



*Verandering is geen kunst, dat overkomt je.
De kunst is om de schoonheid er van te zien.*

(BdL)

Gefeliciteerd met jouw rol in de verandering

Je werkt in het maatschappelijk domein. Dat kan bij een overheid zijn, een zorgorganisatie of bij een woningcorporatie. Maar misschien is het ook wel een heel ander type organisatie, op het gebied van arbeidstoeleiding, ruimtelijke ordening of welzijn. Je werkt direct met inwoners, patiënten of cliënten, of je bent bestuurder, manager of projectleider.

In wat voor functie je ook werkt, het is niet voor niets dat je dit werk doet. Daar heb je bewust voor gekozen. Je wilt een bijdrage leveren aan een sociale en rechtvaardige maatschappij. Dat doe je via je werk, soms heel direct, soms indirect. En weet je, daar mag je best trots op zijn! Er wordt wel eens lacherig over gedaan dat je in de 'softe' sector werkt. Maar laten we eerlijk zijn, zonder jouw bijdrage zou onze maatschappij er een stuk minder mooi uitzien.



*Wees trots op wat je doet,
doe waar je trots op bent.*

Tegelijk geeft werken in het maatschappelijk domein je ook een verantwoordelijkheid. Jouw doen en laten geeft vorm aan onze samenleving. En als die samenleving voortaan wil dat dingen anders geregeld worden, is het dus mede jouw taak om daarvoor te zorgen. Niet door de systemen te veranderen of te wachten tot dat is gebeurd. Nee, gewoon door een andere houding aan te nemen, je anders te gaan gedragen.

En dat is uiteindelijk waar *De transformatie ben ik zelf!* over gaat. Wat kun je als medewerker, manager of bestuurder van een maatschappelijke organisatie vandaag nog anders gaan doen om vorm te geven aan de verandering waar de samenleving om vraagt? Het is dus een heel praktisch boek met zes handreikingen voor iedereen die direct met patiënten, inwoners en cliënten werkt en zes handvatten voor bestuurders en managers die ruimte willen geven aan de noodzakelijke verandering. Maar het is bovenal een boek dat je wil inspireren. Om je hart te volgen als je denkt dat je werk beter kan. Om al het goede te behouden dat we in onze samenleving hebben opgebouwd. En vooral om je te laten zien hoe veel jij kunt doen om de toekomst mede vorm te geven.

Moeilijk? Och, waarom? Het hoeft niet allemaal in één keer. Het hoeft niet in één keer goed te zijn. Het is gewoon een kwestie van proberen. Van vallen en weer opstaan en het dan nog een keer proberen. Van doen in plaats van er over praten. Uiteindelijk is het gewoon een kwestie van beginnen en trots zijn op elke stap die je neemt, elk succes dat je boekt. En dat kan toch iedereen?

Daarom zijn in dit boek ook voorbeelden opgenomen. Voorbeelden die zijn gebaseerd op werkelijk uitgevoerde projecten, maar anoniem en algemeen gemaakt. Of al deze projecten de resultaten gaan opleveren die bedacht zijn, weten we niet. Dat zal de tijd ons leren. Maar het zijn in alle gevallen voorbeelden van mensen die geprobeerd hebben. Begonnen zijn en het risico hebben genomen dat het zou mislukken. Het zijn in alle gevallen voorbeelden die de nieuwe tijd van maatschappelijke organisaties ademen.

Het allerbelangrijkste is dat je er plezier aan beleeft. Want dat is toch waar het ultiem om gaat. Je leeft in een prachtige tijd van verandering en jij kunt daar een bijdrage aan leveren. Geniet er van!



*Het is niet jouw schuld dat de
wereld is zoals ze is.
Maar het zou wel jouw schuld zijn
wanneer ze zo bleef.*

(uit: songtekst 'Deine Schuld' van Die Ärzte)



*Wat de rups het einde noemt,
noemt de rest van de wereld een vlinder*

Lao Tse (Chinees filosoof ± 600 v. Chr.)

Hoofdstuk 1

Een ontdekkingsreis in de nieuwe tijd

*Een globale schets van de veranderingen in onze samenleving en wat
dit vraagt van maatschappelijke organisaties.*

Geluk of pech?

Er leefde eens een oude man met zijn zoon op een kleine boerderij. Dagelijks werkten ze op het veld met het enige paard dat ze bezaten. Op een dag liep het paard echter weg. De mensen in het dorp zeiden tegen de man: "Wat een pech!" Deze antwoordde rustig: "Tsjja, wie zal het zeggen?" Na enige tijd kwam het paard terug met in haar kielzog een aantal wilde paarden. Nu zeiden de mensen in het dorp: "Wat een geluk!" Maar wederom was het antwoord van de man: "Wie zal het zeggen?" Toen de zoon probeerde de nieuwe paarden af te richten, brak hij zijn been. Wat mooi uitkwam, omdat hij daardoor de volgende dag niet mee hoefde met de soldaten die alle gezonde jongemannen kwamen halen om te vechten in de oorlog...



Verschuivende panelen

Onze maatschappij verandert. De verzorgingsstaat zoals we die kenden, is definitief verleden tijd. Het is onbetaalbaar geworden, maar past ook niet meer bij ons. De 'consument' in het maatschappelijk domein neemt een nieuwe positie in; deels bewust en actief. Omdat mensen mee willen doen en zeggenschap willen hebben. Hun eigen keuzes willen maken.



*Alles verandert, zelfs de manier
waarop de dingen veranderen*

Olaf Hoenson (Nederlandse stresscounselor en auteur 1958)

Initiatieven

Er zijn ontelbare particuliere initiatieven in onze maatschappij. Een breed scala aan activiteiten waarbij mensen zich vrijwillig inzetten voor een verbetering van hun directe leefomgeving. Van het creëren van speelplekken of bibliotheeksystemen in kleine kernen, tot huiswerkbegeleiding voor bijzondere doelgroepen en eetcafés voor mensen met een zwak sociaal netwerk. De initiatieven worden niet uitsluitend door particulieren uitgevoerd. Bij het realiseren van collectieve woon(zorg)projecten wordt samengewerkt met een corporatie of zorginstelling. Er zijn ook initiatieven die – naast een inhoudelijke drijfveer - een financieel doel hebben. Zo worden collectieven gestart voor goedkope inkoop van zorg of duurzame energie. En er zijn initiatieven die starten als vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld administratieve ondersteuning voor ouderen, maar die uitgroeien tot kleinschalige organisaties met een sociaal karakter. Wat deze initiatieven bindt, is dat ze gestart worden vanuit het gevoel dat dingen 'beter' kunnen voor de samenleving als geheel of voor de bevrediging van eigen behoeften.

Voor sommige mensen is de verandering opgelegd. Patiënten worden geacht 'eigen regie' over hun zorg te voeren. Wijkbewoners zijn medeverantwoordelijk voor een veilige en aangename leefomgeving. En het is de bedoeling dat wij allen zo zelfredzaam worden, dat wij oud kunnen worden in ons eigen huis.

Krantenartikelen

De aandacht voor een zorgzame' en 'verantwoordelijke' samenleving en over vervanging van de verzorgingsstaat door een 'participatiestaat' is de laatste tien jaar sterk toegenomen. De term 'eigen verantwoordelijkheid' was bijvoorbeeld in 2000 in 1034 krantenartikelen te vinden. Tien jaar later, in 2010, was dit aantal bijna verdrievoudigd tot 2955. In dezelfde periode is het gebruik van het woord 'zelfredzaamheid' gestegen van 189 naar 850 krantenartikelen; de term 'publiek belang' verdubbelde slechts van 85 naar 167 artikelen. [Tekst: Burgermacht op eigen kracht? Sociaal en Cultureel Planbureau, 2014]

Wat de achterliggende oorzaak voor de nieuwe verhoudingen ook is: de maatschappij verandert. Het gebeurt! Er vindt een verschuiving plaats

van verantwoordelijkheden. Door wetswijzigingen, verschuivende financieringsstromen maar vooral omdat mensen serieus willen worden genomen in hun behoeften en persoonlijke keuzes. Het kan niet anders dan dat dit effect heeft op de organisaties die werken in het maatschappelijk domein. Van overheid tot zorginstellingen. Van woningcorporaties tot welzijnsorganisatie. Een andere opstelling van de patiënt, cliënt, huurder of inwoner vraagt om een structureel andere houding en dienstverlening van de maatschappelijke organisaties, gebaseerd op de volgende principes:

- gelijkwaardigheid als uitgangspunt
- van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'
- goed is goed genoeg
- niet iedereen krijgt hetzelfde
- staan voor je identiteit
- transparantie

Voor het gemak zijn in dit boek patiënten, cliënten, huurders en inwoners samengevat onder de naam *klanten*, al zou het woord partner wellicht gepaster zijn. Naar een klant wordt verwezen in de vrouwelijke vorm.

Laten we de principes nader bekijken.

1 Gelijkwaardigheid als uitgangspunt

We leven in een individualistische tijd. Veel mensen hebben daar negatieve associaties bij. De vraag is of dat terecht is. Het betekent namelijk niet vanzelfsprekend dat het ook een egoïstische tijd is. De meeste mensen zijn zich heel bewust van het feit dat ze niet alleen op de wereld zijn. Uiteindelijk wil iedereen gewoon een veilig leven met warme sociale contacten. En mensen willen zich daarvoor inzetten, ieder op zijn eigen manier.



*De mens is een sociaal dier,
hij is niet gemaakt om alleen te leven.*

Aristoteles (Griekse filosoof 384 – 322 voor Chr.)

Wat er wel veranderd is, is dat klanten zich niet meer laten voorschrijven hoe hun leven er uit ziet. Was het vroeger de kerk of de overheid die vertelden met welke omstandigheden je gelukkig moest zijn, nu zeggen mensen: 'Dat bepaal ik zelf wel.' Dat mensen met die gedachten heel sociaal kunnen zijn, blijkt dagelijks. Kijk eens hoeveel burgerinitiatieven er zijn, hoeveel particuliere coöperaties worden opgericht en wat voor buurtthulpprojecten van de grond komen. Sociaal gedrag ziet er nu anders uit dan voorheen, maar het is er wel.



*Wie boven de verschillen uitstijgt,
ziet de eenheid en leeft er naar.*

Tsjwang-tse (Chinese tauïstisch filosoof 4de-3de eeuw v.Chr.)

Burgerparticipatie

De afgelopen decennia is het niveau van burgerparticipatie behoorlijk constant gebleven. Twee op de vijf Nederlanders zeggen vrijwilligerswerk te verrichten en gemiddeld gaat het om een klein uur per week. Wel zijn Nederlanders tegenwoordig minder vaak lid van een vakbond of kerk, maar daar staat mogelijk tegenover dat men vaker deelneemt aan kleine informele verbanden. Het percentage Nederlanders dat aangeeft zich de afgelopen twee jaar te hebben ingezet voor een kwestie van (inter)nationaal belang is weliswaar wat gedaald, maar het percentage dat zich inzet voor de eigen buurt of gemeente is weer wat gestegen. Niet alle Nederlanders participeren in gelijke mate. Vooral mensen van middelbare leeftijd, de hogere inkomens, hogeropgeleiden, kerkgangers en autochtonen participeren veel. Belangrijkste motief is anderen helpen. [Tekst: Burgermacht op eigen kracht? Sociaal en Cultureel Planbureau, maart 2014]

De mens is en blijft een groepsdier. De individualistische samenleving heeft er alleen voor gezorgd dat mensen niet meer zo makkelijk in een groep zijn in te delen. Ze kiezen hun groep flexibel; afhankelijk van omstandigheden en onderwerp en op basis van hun behoefte op dat moment.

Het gevolg van onze individualistische instelling is dat we serieus genomen willen worden. In onze behoeften én in onze capaciteiten. Wees eerlijk. Dat wil jij toch ook? Ook jij maakt onderdeel uit van dezelfde samenleving.

De tijd dat je als overheid of zorginstelling kon bepalen wat goed was voor je inwoner of patiënt is definitief voorbij. Mensen pikken een paternalistische houding gewoon niet meer. Zou jij dat doen? Dat vraagt dus een andere houding van organisaties en de professional in het maatschappelijk domein. Namelijk een houding die uitgaat van *gelijkwaardigheid*. Jouw organisatie en je klant willen in principe hetzelfde: een gelukkige inwoner, patiënt of huurder. Je doel is hetzelfde. Alleen je rol is anders.[1]

1] Bewust is de term ‘in principe’ gebruikt, want in praktijk gaat het niet altijd op dat het doel van de organisatie en de cliënt hetzelfde is. Bijvoorbeeld als het om gedwongen opname van patiënten gaat. Of als het gaat over een particulier versus een collectief belang. Dit doet echter niets af aan het feit dat ieder mens het recht heeft en eist als gelijkwaardige behandeld te worden.

Volwaardig partner

In 2014 is in opdracht van de provincie Gelderland een onderzoek uitgevoerd naar succes- en faalfactoren bij burgerinitiatieven. Uit de diverse opmerkingen die worden gemaakt over de samenwerking met gemeenten blijkt vooral dat de initiatiefnemers vragen om als volwaardig partner te worden gezien.

[Bron: Geef ze de ruimte! Provincie Gelderland, 2014]



*Alle stervelingen zijn gelijk,
maar hun maskers verschillen.*

Voltaire (Franse schrijver en filosoof 1694 – 1778)

De transformatie ben ik zelf!

Hoe jouw gedrag de maatschappij kan veranderen

Je werkt bij een maatschappelijke organisatie en je merkt dagelijks dat de samenleving verandert. Jouw bewoners, cliënten of patiënten hebben nieuwe verwachtingen, waar je graag aan tegemoet wilt komen. Maar wat is daarvoor nodig en hoe doe je dat? De transformatie ben ik zelf! nodigt je uit om het antwoord niet te ver te zoeken. Om je eigen rol in de verandering serieus te nemen en je daarnaar te gedragen. Pak je verantwoordelijkheid, ga aan de slag met nieuwe ideeën en wees helder waar je voor staat.



Birgitta de Leeuw is al vele jaren werkzaam bij gemeenten, woningcorporaties en zorginstellingen. Zij is oprichtster van *De Slijpsteen.nl*, een adviesbureau dat organisaties in het maatschappelijk domein ondersteunt om zich aan te passen aan de nieuwe tijd. Niet door er over te praten, maar door te doen.

www.deslijpsteen.nl

www.nieuwetijdspprofessionals.nl

I S B N 978-94-92383-05-1



9 789492 383051 >